

IDŐK TANUJA.

(EGYETEMES MAGYAR UJSÁG.)

Szerkesztői szállás és kiadó-hivatal:

molnár-utca, 14. sz. a.

Szerk. iroda: váci utca, 19. sz. 2. em.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, valamint vidéken postai szétküldéssel egész évre 16 frt., fél évre 8 frt., negyedévre 4 frt.

Megjelenik e lap vasárnapokat és ünnepeket kivéve mindennap. Hirdetések háromszor hasábozott sorraért vagy annak helyéért 5 ujkr. s 30 ujkr. bélyegdíj számítatik.

A szent szék ügye s a szabadelvűség.

(Tekintettel a szabad schweiziaknak a szent atyához intézett főiratára.)

(G.) Mióta a francia-szárd politika foglalkodtatja az elméket, különféle nézetek merültek föl homlokegyenest ellenkezők egymással. — Alig csalódunk, ha állítjuk, hogy kétféle szabadelvűség jutott érvényre és küzd egymással: a vallástalan szabadelvűség és a keresztény szabadelvűség. Mindakettő a népek boldogságát s a szabadságot hangoztatja, és mégis mily tátongó ür képezi a kettő közti hézagot.

A féktelen, vallástalan szabadelvűség makacs elfogultsággal pártolja még a hódításokat és terület-elcsajátításokat is, mit pedig másnak bűnül tulajdonítani oly igen hajlandó.

Jogsértés, jogelűprás és szabadelvűség; mily ellentét! Ezt azonban az elfogultság és túlhív nem látja be, mert elég szerencsétlenül azt hiszi, hogy az a népek előnyére van; holott a történelem, hogy ne mondjuk a tapasztalás az ellenkezőt tanusítja. A nagyon terjeszkedő egyeduralom végre is oly szervezet létrehozatalára törekszik, mely a szabadelvűségnek aligha lehet inyére. Olaszország a jelen században legalább nem oly állapotokat tüntet elénk, melyekből lehetségesnek ítélnénk, hogy egy fejedelem kormányja alatt, tehát minden tekintetben egy államtestté egyesülhessen. Az „olasz szövetség“ szabadírányu megalakítása volna még talán a legűdvhözöb eszme ama sokat hányatott nemzetre nézve.

Ha már a tőkélyes, egy kormány alatti egységet az olaszok ugy sem érhetik el — ezt ugy látszik, nem hogy Európa, de maga III. Napoleon is ellenezné — tehát ferde törekvés rá-

jok nézve még Romagnát is a szárd államba keblezni.

A keresztény szabadelvűség is ohajtja a népek szabadságát, szíven hordja a nemzetek boldogságát szintűgy, mint a vallástalan szabadelvűség hősei magukról hiszik; de a ker. szabadelvűség a történelmi jogokat is tiszteletben szereti tartani; eszerént a nép- és nemzetjogok hő szeretetére nézve senki által magát fölűlmutatni nem hagyja; csakhogy biztos alapra szereti elméleti okoskodásait szintűgy, mint gyakorlati tevékenységét fektetni. Az ő véleménye abban központosul, hogy a népek és nemzetek valódi szabadsága és fölvirágzása a belső, a népéletben létező morális erő, mely által egyedül teheti magát önállóvá, szabaddá s nagygyá. Ezen morális erő pedig egyedül a *vallásosság*on nyugszik, mint rendűletlen sarkkövön. S iné e pozitív alap az, mely valamint nem esik kétségbe a viharok közeledtével, sőt kitorésére sem: ugy másrészt nem bizakodik el a kiderűlt láthatár szemléleténél; örök — mindig egyazon elvek- és nézetektől vezéreltetvén annak hívei, kik valamint maguk részére a politikai szervezetek nonplusultráját ohajtják, ugy ezt másoktól sem irigyelik, sőt a népboldogítás eszméinek hő pártolói mindenkor, csakhogy ez eszmék ne a mostani divatos féktelenség és tulzás eszméi legyenek.

De térjünk vissza.

A pozitív vallás, a catholicismus, nem elensége a szabadelvűségnek, hanem inkább önmaga képviseli azt, s mindenűtt hol a népek a józan és keresztény szabadságot kikűzdk, áldását adja rája. Világos példáink erésben azon államok, melyek a szabadság és önkormányzat zászlaja alatt törekesznek a közűcra, az érintett népboldogság érvényesűtésére.

Teljes-számű példányok még megrendelhetők.

Hogy a positiv vallás nem ellenzi a szabad-
elvűséget, tetteg tanusítják a szabad-államok
polgárai, kiket anyai kebelétől eltaszítani az egy-
háznak sohasem jutott eszébe! de még az illetők
is a leghőbb ragaszkodást tanusítják a szerető
közanya iránt.

Mindebből egyszerűen és természetesen az
következik, hogy a kath. egyház összes hiveinek
szerető édesanyja levén, a szabadelvűteket szint-
oly hévvel karolja át, mint azokat, kik más kor-
mányformák és rendszerek alatt állanak; de
együtt az is következik, hogy e közanya iránt
az egész kath. világ gyöngíthetlen szeretettel és
megmásíthatlan fiui ragaszkodással viseltetik.

Lehet-e erre szebb és megragadóbb példát
fölhozunk, mint a szabad Schweiz-nak fölíratát
a szent atyához? Olvassátok, és épülni fogtok
egy szabad népnek elfogulatlan szabad nyilat-
kozatán, mely ekkép hangzik:

„Szentséges Atya!

Elhatott a mi havasaink- és völgyeinkig a
szomorú hír, hogy a roszakaratu világ sz. Péter
örökségéhez nyúlni s az egyházi államot részlet-
tenként hatóságod alól elvenni szándékozik. Azon-
ban eljutott hozzánk a vigasznak hire is, hogy a
világ minden részéből a püspökök és hívek föl-
emelik szavukat, hogy ilynemű kísérletek ellené-
ben kinyilatkoztassák rosszallásukat. Mi, schweizi
katholikusok, szívünk bensejéből vágyakozunk
szavukat és imánkat az összes kath. világban
levő testvéreinkével egyesíteni s Neked részvé-
tünk érzelmeit kitárni. „Ha egyik tag szenved,
szenvednek mindannyian“; de ha még a „szen-
telt fő“ is szenved, úgy az egész testnek fájdalma
annál érzékenyebb.

Szentséges Atya! Mi schweiziak republiká-
nusok vagyunk és büszkéek ötszázados szabadsá-
gunkra s függetlenségünkre; ámde épen azért
fölötté sokat helyezünk abban, hogy a pápa, a mi
egyházi fejünk, e vagy ama királynak nem alatt-
valója, hanem önmaga legyen fölség; kell, hogy a
mi pápánk minden fejedelemnek eléje tétessék az
egyházi ügyekben, a világiakban pedig ne áll-
jon utánok; egy ily szabad, független, önálló,
fölségi jogokkal bíró pápa leginkább egybehang-
zik a mi szabadelmű fogalmainkkal. Egy oly pápa,
ki valamely uralkodónak alattvalója, avagy egy
vagy több fejedelem bérence s nyugdíjazottja,
nem volna olyan pápa, mint minőnek mi schwei-
ziak ohajthatjuk. A Gondviselés, midőn az apos-
tolfejedelem utódjának az egyházi államokat mint
sz. Péter örökségét adományozta, igen jól tudá,
mit tesz az ő s újvilági monarchiaiis republicá-
nusi népség javára.

Mig Te, szentséges atya, szent esküddel pe-
csételt kötelmednél fogva ezen egyházi állam
sérthetetlen fontartásaért helytállsz, nem csak az

egyház jólléteért, hanem más államok biztosítá-
saért is kezeskedel. Hahogy ezeréves és ünneppé-
lyes népszereződések által szentesített, az egyházi
államokra vonatkozó jogainak többé nincs ér-
vénye; ha azoktól egy vagy több rész önkénye-
tesen elszakasztható: micsoda biztosítékuk lehet
akkor a többi államoknak és együtt nekünk
schweiziaknak, hogy államszövetségünk egyik
vagy másik része előbb-utóbb nem fog önkénye-
sen föloszlattni? Mig Te saját jogaidért harcolsz,
harcolsz a mi és az összes népek jogaiért. Valamint
a jog úgy a szabadság szempontjából is roszall-
nunk kell az egyházi államokban Isten által
szabott rendnek fölforgatását. Ha mi schweiziak
a fölkelőkkel szólhatnánk, mint republikánu-
sok azt hangoztatnók: hogy népszzerűbb és sza-
badelműbb Krisztus helytartójának, mint bármi
más világi örökösödési joggal bíró fejedelem
alattvalójának lenni.

Szentséges Atya! A Te dicső elődeid a mi
őseinket „A hitvédelmezők“ nemes címével ru-
házták föl, vajha sziveink ezen ömledezéséből
megismerhetnéd, hogy napjainkban is élnek
Schweizban katolikusok, kik tántoríthatlanul
az egyház feje iránti tisztelet és hódolat ugyan-
azon érzelmeit táplálják. Ennek zálogaul kér-
jük apostoli áldásodat. — Add reánk áldásodat,
Téged és jogaidat pedig Isten áldja meg.

Szentséges Atyánk!

A Te hü fiaid Schweizban. —

Rouland francia vallás- és főiskolaiügyi miniszter körlevele a francia érsekek- és püspökökhez.

Ime itt adjuk szövegét azon körlevélnek,
melyről tegnapi vezércikkünkben emlékeztünk:

Páris, febr. 17-én 1860.

„Monseigneur! Az igazom, mely körülöttünk az
olaszországi események folytán fölmerül, vallási aggo-
dalmaskodásból származik, de a politikai szenvedélyek
azt még mélyebbé s élénkebbé tenni törekszenek. Kell
tehát, hogy minden őszinte ember, ki hazájának barátja,
oly higgadság- és részrehajlatlansággal tekintse a dol-
gokat, mely föltétele a helyes ítéletnek; s én kötelessé-
gemet teljesítem, midőn oly észrevételeket (reflexions)
terjesztek a püspöki kar elé, melyek az annyira ohajtott
eredményre vezetni képesek.

„Ha a mult idő történetére visszatekintene valaki,
föltalán a nyomát ugyanezen izgatásoknak mindannyi-
szor, valahányszor a pápa és az uralkodók közt megha-
sónlások forogtak föl. Pontos kérdések is valának azok,
mert azok vagy az egyház szabadságát, vagy a koronák
méltóságát érintették, és az érzékenykedések egészen
az erőszakos kitörésig mentek. Keserűen vetették egy-
másnak szemére mindakét részről a jogbitorlási hajla-
mot, anélkül, hogy valaha sikerült volna egyetérténiök
aziránt, vajjon a vita alatti érdekek valóságos lelki
vagy világi természetűek-e. A legsajnálandóbb tények
jelölték ezen zavar korszakát. — Apánk, a tapasztalá-

son o
galm
alapi
nak a
mellé
társ

idő és
kon n
matic
ciaors
tagsá
keres
uralk
erélye
kítői
diki r
szemp
dolgo
formu
követ
csenek
házi l
illetik,
téteth
ő alatt
és eng
hüség
ve szü
egyirá
irattal,
peldái

tattak
rends
viselék
sektől
az álla
okáért
legatus
a legat
tott, m
idő ala
pápa á
a királ
— A p
nem tel
jogait,
birhatt
király
lei, leir
föl s ha
jegyzők
való vis
hatóság
a király
— Zsin
a király
pök val
ben tar

*
legatus
nok ált
19-kén.

jan. 8. U
roly 154

biztosítá-
 ünnepe-
 egyházi
 inces ér-
 nyén-
 nek lehet
 nekünk
 k egyik
 nkénye-
 arcolsz,
 alamint
 rosszall-
 en által
 weizaki
 plikánu-
 és sza-
 t bámi
 fejedlem

id a mi
 vel ru-
 zéséből
 élnék
 atlanul
 ngyan-
 l kér-
 ádsodat.

gyi
 - és

relnek,
 ztünk:
 1860.

nk az
 aggo-
 délyek
 k. Kell
 arátja,
 a dol-
 elessé-
 xions)
 hájtott

valaki,
 anny-
 megha-
 azok,
 ronák
 részen
 egy-
 hajla-
 teniök
 lelki
 ények
 ztalá-

son okulva, azáltal vélték kimenekülhetni a népek nyugalomra nézve oly káros viszállyokból, hogy meg-alapították a francia királyság közjogát, s eként az egyház-
 nak a vallásos társulat fölött való elvitatlan tekintélye
 mellé eként állították az államnak, a polgári és politikai
 társadalom ezen szabályozójának függetlenségét.

„Ekkora munkát nem lehetett végrehajtani sok
 idő és sok küzdelem nélkül, s különféle viszontagságo-
 kon ment az keresztül Sz. Lajos és VII. Károly prag-
 maticái óta az 1801-diki concordatumig. Azonban Fran-
 ciaország közjogi tanai diadalmasoktattak minden viszon-
 tagságokon, és mi azokat esorbíttatlannal vették át a leg-
 keresztényebb királyok kezéből. Az államot képviselő
 uralkodónak függetlensége már Sz. Lajos korában ezen
 erőlyes szavakba lön foglalva: A király nem függ sen-
 kitől mástól, mint az Istentől és a törvénytől. Az 1682-
 diki nyilatkozatban, melyet én csupán azon szabadság
 szempontjából idézek, amelyre az államnak a világi
 dolgokban van szüksége, ugyanezen elvet véglegesen
 formulázták, hozzá adván néhányat annak legfontosabb
 következményeiből. „Kijelentjük, hogy a királyok nin-
 cesenek Isten rendelése által alája vetve semmiféle egy-
 házi hatalomnak azon dolgokban, melyek a földieket
 illetik, hogy azok sem közvetve, sem közvetlenül nem
 tétethetnek le az egyházi fők tekintélye által; hogy az
 ő alattvalók nem vétethetnek ki a tartozó alárendeltség
 és engedelmesség alól, sem föl nem oldoztathatnak a
 hűségi eskü alól; hogy ezen tant, mely a közbékre néz-
 ve szükséges, s mind az egyháza mind az államra nézve
 egyiránt hasznos, egybehangzóan kell tartani a szent
 irattal, az egyházi atyák hagyományával és a szentek
 példáival.”

„Ezen függetlenség föntartása tekintetéből állapít-
 tattak meg számos királyi parancsokban bizonyos oly
 rendszabályok, melyek olykor a bizalmatlanság bélyegét
 viselék magukon, de mindig a visszaélések- és jogsérté-
 sektől való félelem által valának igazolva, és amelyek
 az állandó jogtudomány alapjává lőnek. „Igy példának
 okáért a pápa nem küldhetett Franciaországba a *latere*
 legatusokat a király kívánata vagy megegyezése nélkül;
 a legatus pedig, kinek meghatalmazványa megbírálta-
 tott, megígérte, hogy azzal csupán öfge által megszbott
 idő alatt fog élni”). Így a francia főpapok, még ha a
 pápa által rendeltettek is, nem mehettek ki az országból
 a király parancsa, engedélye vagy elbocsátása nélkül.
 — A pápa nem ítéltethet, sem bírósági helyettesítést
 nem tehetett aranzéve, ami Franciaország koronájának
 jogait, kitiindóségeit és kiváltságait illette. Idegenek
 nem bírhattak semmiféle javadalmat honosítási levél, vagy a
 király világos engedélye nélkül. A pápa bullái, brévei, leve-
 lei, leiratái és meghagyásai nem fogadtattak el, olvastattak
 föl s hajtattak végre a parlament házainak verificatiója és
 jegyzőkönyvbe való vétele nélkül^{*)}. Hivatali hatalommal
 való visszaélés miatt lehetett föllebezni, akár a törvény-
 hatóságokba való avatkozások, akár azok ellen, melyek
 a királyság törvényei és előjogai ellen elkövetettének.
 — Zsinatot vagy conciliumt tartani Franciaországban
 a király beleegyezése nélkül nem lehetett. Végre a püs-
 pök választására való jog, a canonica institutio épseg-
 ben tartása mellett, a királyt illette, kinek a szent

^{*)} Ezen szabály lön alkalmazva Caprara bibornok-
 legatusra. (Lásd décret du 18 germinal an X. és a bibor-
 nok által az első konzulhoz intézett beszédet másnap,
 19-kén.)

^{**)} Ezt szabja meg már XI. Lajos egy rendelete 1475.
 jan. 8. Ugyanezt elfogadták Spanyolországra nézve V. Ká-
 roly 1543-ban és II. Filipp, 1561-ki aug. 30-án.

evangeliumra tevének esküt, hogy hű alattvalói és szol-
 gái leendének.

„Midőn az első konzul helyreállítá a kath. vallás
 oltárait, az országban élénk nyomait találta a régi ha-
 gymományoknak. Attól leheté akkor félni, hogy, miként
 a monarchia alatt, megújulnak az izgatások az egyházi és
 világi hatalom közt. VII. Pius pápa és a francia kormány
 közt új concordatum jöve létre, mely a kor szükségait s a
 nemzet érzelmeit leginkább kielégíté. Elég emlíkezembe
 hoznunk azon cikkeket belőle, melyek a szerartási gya-
 korlatokat alárendelik azon szabályozásnak, melyet az
 állam a köznyugalom föntartására szükségesnek fog
 ítélni s melyekben az első konzul részére fönhagyvák
 azon jogok és előnyök, melyekkel a szent szék mellett a
 régi királyság föl volt ruházva.

„A X-dik év germinal hava 18-kán kelt organicus
 cikkeket illetőleg, az állam biztonsága tekintetében
 nincs egyetlenegy is, mely ne volna megújítása a főnbb
 említett, annyiszor meggyengített régi közjogi intézke-
 déseknek. Egyszerűen csak fölhozom a mult tényeit és
 eszméit, nem mondok itéletet föltűtök. Nem hagyhatom
 említetlen, hogy a szent szék különböző időkben élénken
 reclamált és tiltakozott, hol a gallican, hol az új törvé-
 nyek ellen, sőt oly elvekre nézve is, melyek Franciaor-
 szágbán az uralkodó világi függetlenségének elvitázhat-
 lan föltétell vannak elismerve. De hozzá kell tennem
 egész bizonyossággal, hogy sem a királyok, sem az új
 kormányok attól eltérni nem akartak, s hivatkozom azon
 tényre, hogy maga a restauratio sem mert az 1817-iki
 concordatum azon tervéhez ragaszkodni, mely megsem-
 misítá a X-ik évi germinal 18-kán kelt törvényt.

„E futóag os áttekintése francia törvényeinknek,
 amelyekhez hozzá kell tenünk még a vallásos congrega-
 tiók szabályozását illetőket, — melyek elég világosan
 mutatják azon szellemet vagy kényszerűséget, mely a
 jelen császárság előtti kormányokat vezeté. A társada-
 lom szabad akart lenni a maga körében s kellőleg feyy-
 verkezve kívánt állani a visszaélések és izgatások elle-
 nében, melyek az egyház- és állam rázkodására
 céloznak.

„Miként fogta föl a császár e kérdéseket s hogyan
 viselé magát a vallás emberei irányában? Ez az, Monseig-
 neur, amire különösen föl hívom a francia papság figyel-
 méit, melyet föl akarnak izgatni az őt tiszteletben tartó
 és védő kormány ellen. A császár mint felvilágosult s
 meggyőződésében szilárd fejedelem, teljességgel nem
 akarja a vallást politikai céljai eszközeül felhasználni;
 neki magasb céljai voltak a vallás isteni eredetét s tár-
 sadalmi céljait tekintve. Ha a polgári biztonság tekin-
 tetében hozott törvények fenállása szükséges a hatalom
 nyugtalanságai és a köz-zavar lecsillapítására; ha ezek
 nehéz körülmények közt szükséges feyyvertli szolgáltak
 az állam függetlenségének föntartására, a császár mind-
 ezek mellett arra gondolt, hogy a közbéke áldásai közt
 adjon a vallásnak annyi kedvezményt és szabadságot,
 amennyit csak egy hatalmas és nemzeti kormány adhat.
 Az eszmék csendes fejlődésének s a valóban keresztény
 törekvésnek sok előítéletet kelle elhárítania. Ily nemes
 érzelmeiktől lelkesítve, emellett számítva a papság
 esélyességére és hűségére, valamint a szent szék böl-
 ceségére, a császár a legragaszkodóbb rokonszenvét ta-
 nusította a vallás irányában. Nem hivatkozott törvé-
 nyeink külön tilalmaira, előítélet nélkül lépett föl s az
 ország meggyőződve fejedelmé tiszta céljai s nemes tö-
 rekvései fölől, rokonszenvel kísérté e fejlődést, melyről
 szölok s mely még most is szemeink előtt áll.

„Miért válnék hát most izgatás eszközevé ezen, a
 köző és az egyetértés érdekekben engedett szabadság?
 Miért ártani ennek az országnak szemé előtt erőszakos ma-

nifestációk által? A császár valóban megengedi a vallásos aggodalmak őszinte kifejezését, még ha családában vannak is, — de a nemzet el fogja taszítani mindig a szenvedélyes ingerültségek lármáját és veszélyét, és senkinek sem akarja feláldozni a nyugalmiról való gondoskodást és kormányá méltóságát.

Mert miről van szó? Forog-e fön a császár és a pápa közt valami oly kérdés, mely a lelkesmeretet mélyen érdeklene? Szándéka-e a császárnak megtámadni a katolikus vallás dogmáit, vagy fölforgatni az egyházat és a szent atya egyházi hatalmát? Nem, ebből semmi sincs. A császár nem áll hareban a pápával, ki csak a francia csapatok védelme alatt uralkodik békén Rómában; szó sincs világi jogainak megtagadásáról s még kevésbé vallásos tekintélyéről; de vannak politikai események, melyekre nézve a vélemények egyik részen különböznek a másiktól; vannak egyik részen loyális érzellemmel adott tanácsok, melyekről a másik részen azt hiszik, hogy nem kell elfogadni; vannak diplomatiái szöszölások, melyek merőben kívül esnek a vallási tárgyakon, s ezen szöszölásoknak, melyeken a császár részéről mindig a nyugodtság és tisztelet hatott által, alapja mindig az volt, hogy Olaszország megszabadításék az idegen elnyomástól és foglalástól, emellett, mennyire csak emberi erőtől telik, ügyekzevén épségben tartani a szent szék világi souverainitását.

„Kell-e emlékeztetni, hogy a pápák több század óta hányszor bonyolódtak alkudozásokba és háborukba, melyeket a befolyás, a fejedelmiség s a terület kérdései szültek? Az egyház, melynek fegyelme és törvényei tiszteletben maradtak, nem tekintette magát részvényesnek e világi politikai villongásokban, melyekben a pápa nem mint Jézus Krisztus helyettese, de mint a nem-egyházi kormányok szükségseinek, eljárásainak és számításainak szintén alávetett olasz fejedelem vett részt. Franciaország királyai a maguk részéről gyakran bele voltak bonyolódvá e küzdelmekbe, hol a harcoló pápaság szerepelt, mindamellett mégis megőrizték az egyház legidősb fiának címét és hitét. Eképen megadatott Istennek, ami az Istené, a föld fejedelmei pedig — akár tíra akár korona fődözte fejüket — a merőben emberi érdekek körében forgolódtak.

„Mi tehát most arra kérjük a pápát — s azért folyvást jó katolikusoknak hiszszük magunkat — hogy mint egy olasz állam fejedelme sziveskedjék szemügyre venni az eseményeket, amint ezeket maga a gondviselés folytatja le az emberiség hosszú történelmében. Esedezünk hozzá, vegyen számba mindent, ami e világ dolgainak rendezésére szükségesképen befoly; kérve kérjük őt, hogy Európa és a kereszténység nyugalma kedvéért tegye meg az anyagi áldozatokat, ha ezek mulhatatlannok. Kínáljuk őt — mikép mindenkor kínáltuk — leg-őszintébb közremunkálásunkkal az ügyek olyatén megoldására, mely lehetséges és a világi fejedelmek legkisebb rövidségére van. Ha tanácsainkat még újra félre találnák vetni, mi nem fogjuk a vádoskodások szomorú példáját adni. A jövő itéli majd meg, hogy a francia politika érzelme és törekvései előre nem látók s a római szék valódi érdekeivel ellenkezők voltak-e. De az Isten legalább, ki a véseket vizsgálja, jól tudja, hogy a császár sohasem akarta a szent szék törvényes jogait tagadni, sem pedig erkölcsi és vallási tekintélyét bántani. E gyau csak azon pártok agyarkodása, melyek szintugy értenek vakmerő vádakhhoz, mint hóbotos szözetkezesekhez.

„A mérséklet bizonyára jobban szolgálhat Franciaországban a szent atya ügyének, mint az izgatottság, melyet fölidézni szeretnének. Ez úgy nem szorul sem arról, hogy az élők vakhíttét gyujtsák föl, sem arra, hogy a halottak hamvait bolygassák. Nem lehetne sajnósabb

vétket elkövetni a vallás ellen, mint, ha nevében belviszályokat támasztanának. Örömmel tapasztalom, Monseigneur, hogy a pápáság roppant többsége, példás magaviseletével, e szirteket ki tudta kertlni. Legyen szabad azonban élénk sajnálkozással kijelentem, hogy néhány szerzetes és világi pap ellent nem állhatván azon elkapatásoknak, melyeket a haza rosszal, visszaélt a szöszék szabadságával és sértő célszatokra, vétkes fölhívásokra fakadt. Monseigneur, számot tartok az eszéyes és felebaráti érzületre, mely a püspöki kart mindenkor megkülönböztette, hogy akik az evangéliom és kötelesség útjától eltértek, azokat ide visszateríti. Sziveskedjék őket mindazon szolgálatokra emlékeztetni, melyeket a császár a vallásnak tett s a szentszéknek még folyvást tesz. Jusson eszöbbe, hogy mi mindnyájjan, papok és világiak, azoney haza polgárai vagyunk, és ha a pápáság mely tisztelettel tartozik a kath. egyház fejének, ki a Vaticanban székel, hasonlóképen hódolattal és hűséggel tartozik Franciaország fejedelmének, ki a tuileriákban székel. Így lehet megelőzni a zavarokat, melyek a vallásnak ártanak, s az állam nyugalmát háborítanak. A császárnak mindenkor örömeire fog szölgálni, ha a francia pápáságnak pártját foghatja, de szölgálni megkívánja, hogy a törvények — mindnyája érdekében — föntartásának a végrehajtásának, bizon s reméli, hogy a püspöki kar a maga részéről rendtartó, békítő és engesztelő küldetésének meg fog felelni.

Fogadja, Monseigneur, megkülönböztetett tisztelettel kifejezését. Az államtitkár s közoktatási és vallásügyi miniszter,

Rouland.“

POLITIKAI MOZZANATOK.

Francia- és Olaszország. A „Patrie“ azt írja, hogy azon izgalmakat, melyeket a római kérdés Franciaországban előidézett, a miniszternek f. hó 17-iki körirata lecsillapította.

Turini tudósítás szerent, azon hír hallatára, hogy a pápa a szárd királyt excommunicálni fogja, az ügyvédi karból választmány alakult, annak megvizsgálására, minő törvények alkalmazhatnának ily esetre.

Furesa, hogy a mai viszonyok mennyire hasonlítanak a dolgok mul! évi menetéhez. Akkor az orosz kormány congressust javasolt, ma szintén ezt fogjuk, talán már néhány nap mulva, határozottan irhatni; akkor a Piemont hadkészsületeket tön, ma szintén. Igen könnyen megtörténhetik, hogy az Orosország által javasolt értekezlete az öt nagyhatalmasságnak, el fog fogadtatni. Egyébiránt ne engedjük magunkat illúzióknak; hisz a congressust az egész világ hitte és még is megbukott, mert Napoleon nem őszintén akarta a congressust.

Alfieri gróf, Cavour unokaöccse, valamint Masari a szárd hivatalos ujság igazgatója Florenzbe érkeztek Ricassolival értekezni az annexio végleges módja fölött.

Nápolyban összeesküvést fedeztek fel a francia császár élete ellen.

Párisban a közoktatási miniszter körözvénye nagy figyelmet gerjesztett. Annak végsorából azt lehet következtetni, hogy a francia kormány jövőben nem fogja tűrni, hogy a francia pápáság oly vitakérdésekbe aratkozzék, melyek Róma és Páris közt fölmerülnek.

Kékkönyv Olaszországról.

(Folytatás). A két hadviselő császárnak összejöveteléről Villajfrancban a maga idejében számos közlemények történtek. Hivatalos uton erről, mint tudjuk, semmi közlé nem tétetett.

sítás
kötés
a gró

W. g.

Ausz

csász

pára

lyam

magá

üper

bitás

eként,

mára

vább

idegen

és így

helyze

tartó

megla

járat

drágár

pant v

még se

lódni ne

tek. Ő

de ezt

rombol

ki is fü

zonyos

állításá

az ansz

nített h

netalán

szenhat

keblébe

szágtól

háború

jónak lá

lépni. E

a császár

W.

egyes r

melykn

OK

lepte meg

Waleusk

a francia

e levél n

Reichberg

„F

vele szer

rárában

Ō execja

módon tö

ellene. A

szándéks

megszáll

csári lev

szövetség

gróf, hog

nének Au

ban helyő

várak oss

egyesáll

ily célokr

Mainzban.

Jul. 16-kán *Russel* lord utasítása folytán, felvilágosítást kért *Cowley* lord *Walesky* gróftól a *váratlan békekötésről*; közöljük ezzel *Cowley* lord jelentése szerént, a gróf válaszáat:

„Mión a császár megkezdte a háborút — mondá *W. gróf* — változhatlanul kijelenté, hogy, ha *Olaszország* Ausztria túlyomó befolyásától meg lesz mentve, ő, a császár, az olasz felsziget újjáalakítását az összes Európára fogja bízni. Ő felsége többször ismétlé a háboru folyamatában ezen nyilatkozatát. A császár elhatározta magában az ömtegtagadás bizonyítékát adni és minden érdeklő célról, minő példani Franciaországnak nagyobbitása, lemondani, remélvén, hogy az olasz szabadságnak eként, valamint azáltal, hogy Európa biztosítékát számára megnyerte, tartós alapot vetend. De a háboru tovább folyván, ő felsége sokalta az áldozatokat, miket idegen erékek előmozdítására Franciaországtól kívánt, és így a solferinói itközvet után köteleességének tekinté a helyzetet biggadtában megfontolni és egy hosszabb ideig tartó háborunak, valamint a végeredménynek kilátásait meglátolni. — Bárminő nagy diósóséget szerzett is a hadjárat a Mincióig a francia fegyvereknek, e diósóság mégis drágán vásároltatott meg. A vesztéség emberéletben roppan volt, és habár az osztrákok még többet vesztettek még sem lehetett ezeket megveretteknek tartani. A valódi nehézségek a franciákra nézve csak ekkor kezdődtek. Ő felsége nem kételkedé a háboru végleges sikerén, de ezt csak új 25,000 ember feláldozása és Velence lerombolása árán vásárolta volna meg. Ha az osztrákok ki is ízetek volna *Olaszország*ból, mégsem leendett bizonyos, vajjon esetenben a kilátások a béke helyreállítására oly kedvezők lettek volna, mint most, midőn az ausztriai császár egy legyőzött, de meg nem beestelelt hadsereg élén, oly áldozatokat hozhatott, melyekre netalán nagyobb vereségek után, sokkal nehezebben szánhatta volna magát. A császár ily meggyőződéssel keblében érezte, hogy a háboru folytatására Franciaországtól nem kérhet több pénzt és katonát, minthogy a háboru folytatásától előnyt nem remélhetett. Ez okból jónak látta a császár az ausztriai császárral alkudozásra lépni. És ez — mondá *W. gróf* — egyszerű, hi története a császári lépés rugóinak.

Walesky gróf e párbeszéd folyamatában több egyes részleteket közölt a villafrancai összövetelről, melyeknek eredményeit olvasóink már tudják.

Okt. 18-kán a világot *Napoleon* császárnak egy levele lepte meg a szárd királyhoz, mely az irt hónap 10-kén kelt, *Walesky* biztosítá *Cowley* lordot, hogy annak közzététele a francia kormány jóváhagyása nélkül történt. Bécsben e levél nagy figyelmet gerjesztett. *Loftus* lord e tárgyban *Rechberg* gróffal szőtt párbeszédéről így tudósít:

„Figyelmeztetém a gróft, hogy a császár ezen levele szerént, Ausztria lemondott azon jogáról, hogy Ferrarában és *Commachióban* megszálló csapatokat tartson: Ő excja erre azt viszonzá, hogy ez nem a megszállott módon történt ugyan, de azért Ausztria még sem szegül ellene. Ausztria, tevő hozzá, sem nem kívánja, sem nem szándékszik Közép-Olaszországba beavatkozni vagy a megszállási jogot határszelein kívül vindicálni. A császári levél azon pontjára, mely *Manuat* és *Peschierat* szövetségi varakká akarja tenni, megjegyzi *Rechberg* gróf, hogy ezek még akkor is kizárólagos birtokai lennének Ausztriának és osztrák csapatoknak kellene azokban helyőrségnioők. A gróf példani *Landan* t hozza föl, és kijelenti az angol követnek, hogy német szövetségi várak csak akkor kaphatnak vegyes őrséget, ha azon egyesállamnak, melyben fekszenek, hadserge nem jut ily célokra. Ez az eset *Rastattban* vagy *Badenben* vagy *Mainzban*, *Hessen-Darmstadtban*.

November közepe táján új nehézség merült föl. *Jenő* savoyai herceg *Buoncompagni* Közép-Olaszország regenszévé jelölteté ki. *Metternich* herceg éppen ezen időtájban kapta meg Bécsből különböző hatalmak részére a meghívásokat a congressusra, de a francia császárt értesíté *Compiègne*-ban, hogy kormánya értesülvén *Buoncompagni* kinevezetéséről, az utasítá őt, közölje a császárral, hogy Ausztria ily körülmények közt congressuson szárd teljhatalmazottal együtt nem tehet. — A dolog azonban kiegyenlítettett; de kellemetlen nyilatkozatok történtek. *Cowley* lord nov. 18-kán a többi közt ezeket írta *Russel* lordnak:

„Mint értesültem, ő felsége (a francia császár) *Metternich* hercegnek világosan kijelenté, hogy a Pó-nak osztrákcsapatok által bármínő irtgy alatt történendő átélését Franciaország részéről azonnal hadtizenet fogja követni.“

A congressus elnapolásának okáról így tudósítja új év napján *Cowley* lord *Russel* lordot:

„Egy Párisban „A Pápa és a Congressus“ cím alatt megjelent röpirat, mely a politikai világban oly nagy figyelmet gerjesztett, közvetett oka a congressus elnapolásának. Az osztrák kormány, mint látszik, azt kívánja, hogy a francia kormány ígérje meg, miszerént sem maga nem fogja a congressus színe előtt a röpiratban foglalt rendszabályokat megpendíteni, sem pedig, ha másrésztől történnek az, támogatni. A francia kormány nem akart ily kötelezettséget magára vállalni és így Ausztria megtagadta a congressusban képriselétését, — azaz, Ausztria kijelenti, hogy oly congressusban nem vevend részt, melyen a pápa nincs képviselve, és mint látszik, a pápa, habár Rómából még eddig hivatalos közlemény nem érkezett, a fönérített kötelezettséget (hogy birtokterülete meg ne esonkításék) kívánja teljesítve látni, mielőtt teljhatalmazottat küldene Párisba.“

Legujabb.

Páris, febr. 21. A sinai postának, mely *Marseillet* a mult hónap 20-kán volt elhagyandó, várnia kell egy napig, hogy a kormánynak ideje legyen, a parlamenti vita után írásba tenni azon utasításokat, melyeket a kormány *Elgin* lord küldetése folytán a sinai angol hatóságoknak adni szándékozik.

— *Bern*, febr. 20. Elhatározottat a genfieknek egy átiratban megköszönni a tett kezdeményezést. Az argaui kormány biztosítá a zsidókat, hogy a nagytanácsnak legközelebb javaslat fog tétetni, miszerént a zsidók épígy megválasztathassanak nagytanácsai tagokká, mint a többi polgárok.

— *Páris*, febr. 24. A „Patrie“ eszélyességet tanácsol *Schweiz*nek; ha *Chablais* és *Faucigny*-hoz csakugyan igényt akar tartani, fontolja meg, hogy a genfi canton egy része savoyai föld, és *Schweiz* leguagyobb része (?) olasz.

— *London*, febr. 21. Az alsóházban elnapoltatott a vita *Ducane* módostványa fölött; a mai szavazásból 60—80 szavazatnyi többséget várhatni a miniszterium részére.

— *Frankfurt*, febr. 23. A szövetséggyűlés mai ülésében a német középállamoknak közös mérték és súly behozatala iránt tett javaslata a kereskedelmi választmányhoz tétetett át; a katonai választmánynak, a szövetség hadiszerkezete általános revisiója iránt ki-mondott vélelme elfogadtatott.

— *Páris*, febr. 23. A „Patrie“ meghazudtolja, hogy a kormány a jövedelmi adót növelni szándékozik.

— *Turin*, febr. 22. A biblienai (Toscanában) választó testület *Mamiani* közoktatási minisztert parla-

menti jelöltséggel kínálta meg; ki is azt elfogadta. — A hadügyminiszter megrendelte, hogy a 32 gyalogezred minden századjának létszáma 170 emberre emeltesse és minden ezred számára egy tartalék-zászlóalj alakíttassék. Az oriszanói érsek Cagliariban megbalt.

— *Madrid*, febr. 21. Egy afrikai stürgöny jelenti, hogy a mórok Melilla-t megtámadni készültek, de Boretta tábornok, habár alig üdült föl nehéz betegségéből, rájuk tört és elfoglalta állomásait. A spanyolok 31 embert vesztek; Boretta kénytelen volt lázrohama miatt egy századosra ruhazni át a vezényletet és magát a városba vitetni. A mórok erre újból megtámadták a spanyolokat és visszafoglalták elvesztett állomásait. De Boretta megint élére állván csapatainak, újból szétlütötte a mórokat, de e győzelem 182 emberébe került.

— *Stambul*, febr. 18. Abdi pasát, a volt bagdadi főkörmányzót egyik szolgája meggyilkolta. Mint mondták, szerelemféltes vezette a gyilkost e büntetetre. — Omer pasa Diarbekirbe érkezett. Egy font sterling értéke 160 piasterről 113-ra szállt alá. A hagymáz, melyet a cserkeszek hoztak be, naponként mintegy száz embert ragad el. A városban nem messze a Dardanelláktól az osztrák, francia és szárd consulatesi épület, ugyszintén az agynökségi épület és távirai hivatal a tűz martalékává lön.

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A földbirtoki jogviszonyok Magyarországon.

(Folytatás.) 3) Az allodialis birtokok harmadik nemét tették nálunk a törzs- vagyis nemzetség-birtokok.

Azon körülmény, hogy az idéztük helyek szerint, a nemzetség-fők, figyelettel a természet által rakott határookra, részént egész tartományokat, részént egész megyéket, nagy darab földeket s várakat kaptak osztályrészlül az országból; azon körülmény, hogy ők a várak megyéjén lakó népek két-harmadrészét tartoztak ugyan ezen várak oltalmára rendelni s az osztályrészen nyert várföldekből ellátni: mutatja, hogy bár a politikai közigazgatás átszállításának jogát a vezérek maguknak fontartották: e törzsjavak, a nemzetségtönkök saját allodialis birtokait képezték. Mit is jelenthetne krónikáinkban a vezérek azon szokása, hogy amidőn a nyert földeken várakat építettek, ezen várakat s megyéket többnyire saját neveikre keresztelték, avagy kétségbe lehetne-e vonnunk a saját törzsbirtok jelentőségét a névtelen jegyző ezen szavaiban: „Et dux Árpád, Hubam fecit comitem Nyitriensem, et aliorum castrorum, et dedit ei terram propriam.“ Ennélfogva habár Kéza Simon némely kitétele szerint ezen földek a kétségés értelmű megszállási földekkel — *descensus* — zavartatnak is össze, az ilykép nyert törzsbirtokokat szintén a középszázadokban divatozó Stammgüter-eket¹⁰⁾ annál inkább, — mivel ha a nem-

¹⁰⁾ Erről Tomasiannus *Selecta feudalia* című munkájában a következőket olvassuk: „*Veteris Franciae Germani-*

zetség-fők ily külön törzsjószágokat magántulajdoni joggal nem bírtak volna, a vérszerződés 2. dik pontjának semmi értelme sem lenne. Nem tarthatjuk tehát kimerítőnek egyik legjelesebb törtémeszünk, *Salay László* azon véleményét, melyet „*Magyarország Története*“ című munkájában ilykép ad elő: hogy „őseink a fekvő birtok köreiben magántulajdonnal nem bírtak“¹¹⁾. Nem tarthatjuk pedig azért sem, mert állítása dacára alább néhány sorral határozottan mondja: hogy a birtokosokat (természetesen az egyes törzsfők osztályrészen jutott vidéken) a törzsfők irányában szintén teljes jog illeti¹²⁾, melyet sz. István rendelkezéseinek több pontja igazol. Már pedig ha így áll a dolog, hogy a honfoglaló vezérek, vagyis nemzetség-fők székosztályrészen jutott jószágokból az egyes nemesek is kaphattak allodialumokat: állítani nem lehet, hogy a törzsfők nem bírtak volna magán-tulajdonnal; sőt ellenkezőleg a törzsfők mindazt, amit az ország első fölosztásakor kaptak, mint Kéza mondja: „in sortem“ — annyira teljes magánjogi tulajdon gyanánt bírtak, hogy bajtársaik s szolgálk között is, minden felsőbb engedelem vagy jóváhagyás nélkül feloszthatták. Ezen joggyakorlatnak ugyanis számos példáit találjuk főleg a királyok korszakában, nevezetesen pedig az Árpádok uralkodása alatt, midőn az egyes és még élő nemzetség-fők bajtársaiknak szintén osztattak ki saját nemzetségi vagyonaikból allodialis birtokot. Így olvassuk ezt, számos a tizenharmadik század végén kelt levélből, például, hogy György mester, Péternek fia, saját enyickei birtokából egy darabot kiszakítván, tanúsított ők szolgálati jutalmul Pirus Péternek adományozza; ¹³⁾ hasonlóképp Omode nádor 1295-ben Benedek mesternek adott birtokot saját jószágából¹⁴⁾, mely adománylevelek szövegében különös figyelmet érdemel az, hogy azon birtokra nézve, melyet

cae proceres, tuendae dignitatis vel officii causa a Republica — terras ipsi jure quodam patrimonii habuerunt, qua terrae salicae (ut ipsi proceres salici, idest *palatini*) alias avitae vel aviticae — Stammgüter — deinde allodia dicta fuerunt Haec denique beneficia regia dicta initio fuerint, adunque feuda, indeque tum reliqua bona avitica seu salica, allodia dicti coepere. Hinc duplicia *Procerum* bona, allodia et beneficia regia.“ (Hac Saxorum MDCCCLX.

¹¹⁾ Első kötet. Lipeze, 1852. 104 lap.

¹²⁾ Id. h. 105. l.

¹³⁾ Carol. Wagner. *Diplomatarium*, Comit. Sarosien-sis 301. l.

¹⁴⁾ — — „recompensationem tot et tantorum suorum servitiorum, licet majora mereretur, quondam possessionem nostram ex regia liberalitate nobis datam Kaputha vocatam — — — magistro Benedicto, et per eum suis haeredibus haeredumque suorum successoribus ex deliberato consilio cognatorum omnium et amicorum nostrorum dedimus, donavimus et contulimus jure perpetuo et irrevocabiliter possidendam“ — Id. munka 307—308 l.

Gyö
adom
tárol
nai s
adom
amot
az ad
lyet
kítha
mán,
merjt
már l
Azon
nonia
mind
més
fiakat
zetség
egész
jegyző
prima
libera
— tov
silva p
vero
data
— „Du
militum
eum n
Taksor
nibus
hogy
milités,
que ad
et in ill
omnes
stb. In
és kato
viszony
gek, ki
tetett s
különbö
viszony
tartva ő
Árpád e
kitűntő
nagyobbi
nyára, s
nak nem
zanatot
miserér
nek szin
diumoka
nek a T
darab fö

ántulaj-
zódés 2.
e. Nem
jelsebb
yét, me-
kájában
tok kö-
(¹). Nem
dacára
: hogy
örzsfők
irányá-
István
r pedig
vezérek.
n jutott
ak allo-
fők nem
enkező-
lső föl-
in sor-
n gya-
kózt is,
rás nél-
gyanis
korsza-
uralko-
zetség-
it nem-
Igy ol-
ad vé-
mester,
gy dat-
hason-
mester-
y ado-
yelmet
melyet

Republi-
t, qua
(u) alias
ia diata
itio fue-
ica sen
u bona,
t.

rosien-
sorum
sionem
ocatum
redibus
consilio
dona-
possi-

György mester ajándékozott Pirus Péternek, az adományozó csak saját személyéről s önjóakará-
táról szól. Amoda pedig azt mondja, hogy „*roko-
nai s barátai közmegegyezésével*,” mely különböző
adománynyilatkozatokból világosan kiderül, hogy
amott tisztán magánjogu allodiumokból történt
az adományozás, emitt pedig törzsjóságból, melyet
Omode csak rokonai beleegyezésével csön-
kíthatott meg. Részt a már előadottak nyomán,
részt a mondandók értelmében állítunk, hogy a
vezérek korszakában létezett már bizonyos neme
a *nemesi allodiumoknak* is. Azon nagy népsokaság
tagjai ugyanis, kik Pannonia elfoglalására Ázsiából
kijöttek, nem voltak mind egyenlők. Igazolják ezt a
nemzet évkönyve, melyek valamint a főbketet (proceres,
primates) ugy a *nemeseket* (nobiles) s hadviselő fér-
fiakat (militēs) krónikáink szembetűnő követke-
zetességgel különböztetik meg mindenütt ezen
egész korszak alatt. Igy olvassuk a névtelen
jegyző Krónikájában: *Dux Árpád et omnes sui
primates cum communi consilio et pari consensu ac
libera voluntate egredientes de insula (46. fej);*
— továbbá: „*Dux et nobiles manserunt in eadem
silva per decem dies (50. fej).*” — aztán: „*Dux
vero Árpád incho consilio suorum nobilium man-
data Memoravit dilexit et laudavit (51. fej);*”
— „*Dux Árpád accepto juramento primatum et
militum Hungariae filium suum Zultam ducem
eum magis honore elevari fecit (52. fej);*” —
Taksony korából: „*Thocsum vero dux cum om-
nibus primatibus Hungariae (56. fej);*” — vagy
hogy visszatérjünk: „*Dux vero Árpád et sui
militēs, adepta victoria hinc egressi venerunt us-
que ad stagnum quod dicitur Cürtuelton,* — — —
et in illo loco dux et sui *nobiles* ordinaverunt
omnes consuetudinarias Regni leges (40. fej);”
stb. Ime látjuk, hogy itt a főurak, nemesek
és katonák mind külön címek s különböző
viszonyok közt tűnnek elő, mint oly egyénisé-
gek, kik mindannyian bizonyos megkülönböz-
tetett s főbb álló osztályhoz tartoztak. S e jog-
különbség, s valamint a rangban, ugy a birtok-
viszonyokban is hű következetességgel volt fön-
tartva őseink által. Már láttuk, miképp osztott ki
Árpád egyes vidéket, földeket a vezéreknak s a
kitűnő bajnokoknak; és láttuk miként állította a
nagyobb birtoku törzsfőket a megyék kormá-
nyára, s hogy mily föltételek alatt adott azok-
nak nemesség-javakat; most csak egypár moz-
zanatot kell még földerítenünk, hogy kitűnjék,
miserént valamint ő, ugy utódai is a nemesek-
nek szintén adományoztak külön nemesi allo-
diumokat. Igy ajándékozott Árpád Tarcal vitéz-
nek a Tisza s Bodrog összefolyásánál egy nagy
darab földet, hol az magának várat építvén, azt

Himes udvarnak nevezte ¹⁵⁾; Taksony vezér Bil-
la, Boeus, Tonuzba besenyő vezéreknek a Duna
mentében Pest várával együtt *örök joggal* ¹⁶⁾;
igy István vezér Csanádnak Achthum várát a
hozzátartozandó földekkel együtt. ¹⁷⁾ Végre ha
meggondoljuk, hogy nem csupán a hét vezér, s
nem csupán a száznolc nemzetségből álló honfog-
laló nép külön-külön kikapta osztályrészt az
elfoglalt országból, hanem ezen nemzetségek
egyes kitűnő tagjai, sőt a törzs-családokhoz nem
tartozó kitűnő vitézek is; ime előttünk áll egy
saját neme a szabad földbirtoknak, melyet
méltán nevezhetünk nemesi allodiumoknak.

De birtak-e valamely jogbeli különbséggel
egymásközt ezen négy külön osztályban szem-
lélt birtokok? S miben állott ezen jogbeli külön-
ség? E kérdések teljes megoldása legrégibb jog-
emlékeink hiányában csaknem lehetetlen immár;
azonban a közös foglalás alapján tett osztály
az ország-nagyok, vitézek s idegenek saját szer-
megjutalmaztatása s a nemzetségeknek birtokok-
kali ellátása alapján, szabad talán a következő
különbségeket jelezhetünk. (Vége köv.)

TÁROGATÓ.

— A budapesti zenede részére Ő cs. k. Főhercegsége
Albrecht Főkormányzó ur Ő Fensége a pénzalap növelésére
150 a. é. forintot, mint más években is, kegyesen ajándé-
kozott.

— *Waldeck* Rudolf az „Ost. D. Post” tárcairója, s
aesthetica cikkeitől is ismert bécsi művész néhány nap
óta Pesten mulat, és gondos figyelemmel szemléli a főváros
intézeteit szintugy, mint kutatja érdekeltséggel hazánk
irodalmi, művészi s társaséleti viszonyait. Ezek folytán
hiszszük, miszerént hazánknak ohajtandó szolgálatot teend
mindezek nagyobb körben ismertetésével.

— *Reményi Ede* művész hazánkfa hangversenyeit f.
hó 29-én fogja megkezdeni a nemzeti színházban. Figyel-
meztetjük a zeneelv barátait ez örvendetes birre.

— Szintén egy másik hangversenyre is figyelmeztet-
jük a t. közönséget, ezt *Bosovitz* Frigyes, Liszt Ferenc
tanítványa fogja f. hó 26-án az „Európa” teremben meg-
tartani.

— A magyarhoni földtani társulat szombaton, f. hó
25-kén d. u. 4^{1/2} órakor a Magyar Nemzeti Múzeum föld-
tani teremében szakülést tartand.

— *Két nevezetes kép.* Csehország egyik kolostorában
Kukus-ban az irgalmas szerzeteseknél két rendkívüli agg-
kört ábrázoló kép látható vászonra festve. Egy házaspár
tűnik föl azokon, következő aláírással (németül): *Roviu
Jónás*, 192 éves, és *Sára* neje, 164 éves, graeci ritus, 147
éves házások, mindketten születtek és laknak *Kodocan* a
temesi Bánságban, karansebesi kerületben. Valóban érde-
kes képek, a hazai régiség-búvárok figyelmét különösen
megérdemlők.

— *Bánffy János* b. kiadá másodizben hasznos mű-
vecskéjét „Rövid utasítás egy husz holdterületű váltógaz-
daság rendezésére kisbirtoknak számára.” Ajánljuk az ille-
tők figyelmébe.

¹⁵⁾ Anonym. Belae. Reg. Not. Cap. 17.

¹⁶⁾ U. a. Cap. 57.

¹⁷⁾ U. a. Cap. 11.

— *Manchesterben* mindennemű művek számára való muzeumot akarnak építeni önkényes adakozások folytán. A költségek 100,000 font st.-re vannak vetve (több mint egy millió fr.), mégis hiszik, hogy a pénz hamar be fog gyűlni, még pedig csak az ottani lakosokból.

— *Az esztergami takarékpénztár* üzletének kimutatása szerint 1858-ik évről maradt 26,236 fr. 22 kr., 1859-ben pedig készpénzben maradt 25,826 fr. 64 kr.; az 1859-ki tiszta jövedelem 3s73 fr. 15 kr. Az összes pénzforgalom 2,428,057 fr. 53 kr.

— *Angol lapok* írják, hogy végre sikerült egy oly forrasztás nélküli gőzkatlant előállítani, mely hengervasból beizzított vasrudakkal látatik el. Ez új találmány több előnyvel mondatik birni a forrasztott katlanok fölött. A vele tett próbák nagyon jól löttek ki.

— *A kalugai orosz kormánylap* Samil családjának megérkezésétől következő részleteket hoz: „Jan. 17-kén, délutáni 5 órakor érkezett meg Samil családja Kalugába 7 fogaton. Már reggel megjelent egy hírnök azon tudósítással, hogy a vonat közeledik. E hír Samilt könyvei olvasásánál találá. Bár a fogoly már régóta várta szívének kedves vendégeit, mindazáltal e nem sokára bekövetkezendő viszonzlást híre annyira erőt vón rajta, hogy vére arcába szökött, s remegni kezdett. Egy perccel később, midőn magát ismét rendbeszedte, azon imát mondá el, melyet minden heves kedélyfelindulásnál tartani szokott. Pár órával ezután siet-

tetni kezdé ebédjét, s épen asztalhozült, midőn legifjabb fia, Mahomed Seffi, ki egy vadászszal előeresietett, belépett. Habár a fiu arcan rendkívüli izgalom volt észrevehető, az atya és fiu közti találkozás nagyon mérsékelt volt: a fiu megcsókoltá atyja kezét s tiszteletteljesen a falhoz állott; szeméit lesüté, s atyjának rövid kérdéseire félénken felelt. Épen így fogadtattak a család többi tagjai is. Samil nem ment ki eléjok, hanem szobájában várá őket, melybe először a férfiak, aztán a nők léptek be. Midőn nagyszámú családjának utolsó cseméje is bejött, Samil mindnyájoknak imádkozniok parancsolt, valószínűleg azon tekintetből, hogy Istennek a szerencsés utazásért hálát adjanak. — Samil családjának megérkezéével Kaluga népessége husz egyennel szaporodott, kik közül hét férfi és tizenhárom nő.

Nemzeti színház. — Ma adatik: „Éjszak Csil-laga“ opera 3 felv.

Nemzeti könyvészet.

23. **Kis Brúgó**, magyar dalok kis gyermekek számára, készíté Horvái Bácsi. M.-Sziget, a cs. k. Államnyomdából 1860. 16-rét 78 l. Ara 25 ujkr.

Tulajdonos kiadó és felelős szerkesztő: Főmunkatárs: **Lonkay Antal.** **Garay Alajos.**

Ipar, gazdaság, pénzügy, kereskedelem és közlekedés.

Börzsetávirat Bécsből, feb. 24. 5°/₁₀₀ Metalliques 70.15. — Nemzeti kölcsön. 77.90. — Bankrészevények 870. — Hitelrészvények 197.50. — Augsburg 112.35. — London 131.20. — Arany agió 6.22³/₁₀.

Pest, febr. 21. A mult hét folytán a gabnaüzlet igen csekély volt, úgy hogy az összes buzaforgalmat nem lehet 15,000 mérőnél többre tenni. Azonban a rozs iránt élénk érdeklődés volt, s mintegy 12,000 mérő kelt el üzekerdesre. Egyéb gabnaféléknek csekélyebb vására volt. — Repece 2000 mérő kelt el a gyengébbféléből. — A repeceolaj ára 23¹/₂ ft. — A helybeli disznózsír ára 31 ft edény nélkül, a vidéki 30¹/₂ — 31 ft edényestül. — A szalonna 23¹/₂ — 3¹/₂ ft; a bendös faggyú 32 — 32¹/₂ ft, a helybeli szinfagygyú 34¹/₂ — 35 ft mázsánként. — Sárga színméz 18 — 18¹/₂ ft, fehér 19¹/₂ — 21 ft, szerb sonkolyos méz in transito 18¹/₂ — 19 ft mázsánként. — A rozsoyói viasz 128 — 130 ft. — A szesz 57 kr. — A borkő mázsája 46 — 50 ft.

A f. hó 16-án tartott hetivásáron a szarvasmarha ára következőleg állott: az ökor párja 120 — 240 ft, a tehéné 60 — 140 ft, egy darab fejős tehén 54 — 120 ft, a fiatal marha párja 28 — 46 ft. — A f. h. 14. és 17-ki baromfivásáron az árak: a tyuk 80 kr. — 1 ft, kappan 1 ft 20 — 40 kr, kacsa 1 ft 20 — 40 kr, lud 2 ft 40 kr — 5 ft, pulyka 3 ft — 5 ft, mind pár számra; és 22 — 24 db tojás 40 kron.

Az időjárás nedves, folytonosan majd esik, majd havazik. *Pozsony*, febr. 17. Gabnaárak: buza 4 ft 40 kr — 5 ft 45 kr, rozs 2 ft 80 kr — 3 ft 20 kr, árpa 2 ft 40 — 90 kr, zab 1 ft 55 kr — 2 ft 15 kr, kukorica 2 ft 50 — 80 kr.

Nékesfehérvár, február 18. Elénk forgalom mellett a piaci árak itt következőleg állanak: buza 4 ft 70 kr. — 5 ft. 10 kr. kétszeres 2 ft. 45 — 70 kr. rozs 2 ft. 40 — 60 kr. árpa 2 ft. — 2 ft. 15 kr. kukorica 2 ft. 40 — 50 kr. zab 1 ft. 50 — 55 kr.

Szeged, febr. 18-án. E hó utolsó napjaiban nem igen terjeszkedett a gabnaüzlet, dacára a piacokról érkező jó tudósításoknak. A készletek egyébiránt a helybeli raktárakból jóformán elfogytak, különösen tisztabuzából. A termesztoőknel vannak ugyan még apróbb részletek, de az árak

igen túlságosak. — Itteni sertéskereskedők sok tengerit vesznek helyi fogyasztásra. — A piaci szállítások még mindig gyérek. — Üzleti terményárak: tiszta buza legjobb 5 ft. közép 4 ft. 60 kr.; kétszeres legjobb 3 ft. 30 kr.; közép 3 ft.; rozs legjobb 2 ft. 65 kr. közép 2 ft. 60 kr.; árpa legjobb 1 ft. 90 kr. közép 1 ft. 80 kr.; zab legjobb 1 ft. 50 kr. közép 1 ft. 40 kr.; törökbuza 2 ft. 20 kr.; köles 2 ft.; paszuly 4 ft.; paprika mázsája 12 — 24 ft. — Szegedi piaci árak: borsó iteje 14 kr.; lenese 12 kr.; paszuly 8 kr.; köles mérője 2 ft. 40 kr.; burgonya 1 ft. 45 kr.; marhahus fontja 16 kr.; juhhus 13 kr.; sertésusz 19 kr.; szalonna mázsája 22 ft.; zsír iteje 40 kr.; lángliszt mázsája 10 ft.; zsemlyeliszt 8 ft. 50 kr.; kenyérliszt iteje 9 kr.; kukoricaliszt iteje 5 kr.; árpakása iteje 8 kr.; köleskása iteje 10 kr.; rizskása iteje 24 kr.; falolaj fontja 65 kr.; repeceolaj 30 kr.; lenmagolaj 36 kr.; faggyú mázsája 20 ft., faggyúgyertya öntött fontja 38 kr.; mártott 38 kr.; szappan fontja 26 kr.; körösfale öle 12 fr.; tölgyfa 10 ft.; lágyfa 6 ft.; kőszén vékája 1 ft. 20 kr.; széna mázsája 1 ft. 50 kr.; szalma m. 65 kr.; kender m. 20 forint. (Sz. H.)

Baja, febr. 18. Gabnaárak: buza 4 ft. 60 — 85 kr. rozs és kétszeres 2 ft. 80 kr. — 3 ft. árpa 1 ft. 90 kr. — 2 ft. kukorica 2 forint 40 — 65 krajcár zab 1 forint 65 — 75 kr.

Aióny, február 19. A gróf Zichy-féle n.-loóki uradalomban 3000 mérő árpát adtak el 2 frton, és a n.-lángi uradalomban 2000 mérő árpát a most említett áron, és 1500 mérő buzát 4 ft. 75 kron.

N. Beeskerek, február 18. Gabnaárak: buza 5 forint, kukorica 3 forint, zab 2 fr. 50 kr.; egyéb gabnafélék, mint köles, árpa, kétszeres és rozs, egyáltalában nincsenek a piacon.

Ujbecse, február 16. A tartós rozs idők miatt félnek a gazdák, hogy ismét rozs termés lesz. A piaci gabnaárak: buza 4 forint 75 kr. — 5 forint, kukorica 2 forint 70 — 80 kr. A Tisza árja folytonosan növekedik. (G. L.)